ה ב מיי שם הלכה יב:

ו ג מיי שם הלכה יג:

ת מיי שם פ"א הלי"ד: שט פ"ח הלו"ד: ה מייי שם הלכה טו: מ ו מייי שם פ"ה הלי"ד:

י מיי׳ שם פ״א הל׳ ז:

יא ח מיי שם פ״ה הלי״ב: יב ט מיי שם פ״ה הלי ד: יג י כ מיי שם פ״ד ה״ח: יג י כ מיי שם פ״ד ה״ח:

שימה מקובצת

י א] ופגימה בכל דבר כן

ג - למטה ברצפה באותו הקרן מקום היה שם אמה על אמה ומבלא של שיש ומבעת

היתה קבועה בה שבו יורדין לשית ומנקין

אותו 🌣 וכבש היה לדרומו של מזבח ל"ב

על רחב מ"ז ורבובה היתה לו במערבו

ששם היו נותנים פסולי חמאת העוף:

ד י אחד אבני הכבש ואחד אבני המזבח

מבקעת בית כרם וחופרין לממה מהבתולה

ומביאים משם אבנים שלמות שלא הונף

עליהן ברזל שהברזל פוסל בנגיעה ובפגימה

אולכל דבר יי נפגמה אחת מהן היא פסולה

וכולן כשרות ומלבנים אותן פעמיים בשנה

אחת בפסח ואחת בחג וההיכל פעם אחת

בפסח רבי אומר כל ע"ש מלבנים אותן במפה מפני הדמים לא היו סדין אותן

בכפים של ברזל שמא יגע ויפסול שחברזל

נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא

להאריך ימיו של אדם אינו בדין שיונף

המקצר על המאריך: הי ומבעות היו לצפונו

של מזבח ו' סדרים של ד' ד' ויש אומרים

ד' של ו' ו' שעליהן שוחִמים את הַקרשים

בית המטבחיים היה לצפונו של מזבח

ועליו שמנה עמודים ננסין ורביעין של ארז

על גביהן ואונקליות של ברזל היו קבועין

בהם ושלשה סדרים היו לכל אחד ואחד שבהם

תולין ומפשימין על שלחנות של שיש

שבין העמודים: וֹ יֹּי הכיור היה בין האולם

ולמזבח ומשוך כלפי הדרום י בין האולם

ולמזבח כ"ב אמה יו"ב מעלות היו שם

רום מעלה חצי אמה ושלחה אמה אמה

יאמה ורובד ג' אמה אמה ורובד ג' והעליונה

אמה אמה ורובד ד' רבי יהודה אומר

העליונה אמה אמה ורובד ה': ז י פתחו

של אולם גובהו ביס (כ' אמה ורחבו מ' אמה)

יוה' מלתראות של מילת היו על גביו י

התחתונה עודפת על הפתח אמה מזה ואמה

מזה שלמעלה ממנה עודפת עליה אמה

מזה ואמה מזה נמצאת העליונה ל' אמה

ונדבך של אבנים היה בין כל אחת ואחת:

ח וכלונסות של יאבן היו קבועין מכתלו

של היכל לכתלו של אולם כדי שלא יבעט

ושרשרות של זהב היו קבועין בתקרת

האולם שבהן פרחי כהונה עולין ורואין

את ״העטרות שנאמר יוהעטרות תהיה

לחלם ולמוביה ולידעיה ולחן בן צפניה

לזכרון בהיכל ה' גפן של יוחב היתה

עומדת על פתחו של היכל ומודלה על

גבי כלונסות כל מי שהוא מתנדב עלה

או גרגיר או אשכול מביא ותולה בה א"ר

אליעזר ברבי צדוק מעשה היה וגמנו עליה

שלש מאות כהנים לפנותה:

הדרן עלך המובח

ומביא אבנים מפולמות וכו׳ וזהו סובב ומביא מלבן כ״ח על כ״ח וגובהו ג' אמה ומביא אבנים וכו' וזהו מקום המערכה ומביא מלבן אמה על אמה וגובהו אמה וזהו מקום הקרנות וכן לכל קרן ואע"פ שהדברים

> באמה בת ו' טפחים כך באה בקבלה וראיה לוה מיחוקאל כשאמר מדות המובח באמות גן שיהא למובח שתי מדות באמות יכול יהא כולם באמה אחת בת ה' טפחים ת"ל באמות אמה אמה וטופח שתהא יתירה על חבירתה טפח כאילו אמר שקלתו מודדין באמה קטנה וקלתו מודדין באמה וטפח והעולה בידינו מן הש"ס בהאי אחר עיון ארוך שגובה היסוד ה' טפחים וכן כניסתו וגובה הסובב שלשים טפחים וכניסתו ה' ועל כניסת הסובב בלבד כוא שאמרנו שהסובב באמת בת ה' טפחים וגובה מקום המערכה י"ח טפחים וגובה כל קרן ה' טפחים אבל ריבוע הקרן הרי הוא ששה על ששה לפיכך יהא כל גובהו נ"ח טפחים מחליתו כ"ט ויהא חוט של סיקרא בו׳ טפחים נשחרות מן הסובב וזה ש לאמה אמה ממנו שכן אמרה המשנה בעולת העוף שדינה שתעשה למעלה כמו שנתבאר בו' מזבחים. ואמרו עלה לכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית ומולק את ראשה כו' ואם עשאן למטה מרגליו אפי׳ אמה אחת כשרה לפי שכבר נתבאר שהעומד על כניסת הסובב יהיה בין רגליו ובין חוט של סיקרא שמפסיק חלי גובה של מזבח אמה אחת והואיל והענין במדות כמו שאמרנו הרי הוא מבואר כי מה שאמר נמנא שלשיסעל שלשים הרי שלשים וב׳ טפחים על שלשים וב׳ טפחים לפי שלא כנס אלא ה' טפחים כמו שביארנו וכן אמר נמצא כ״ח על כ״ח היינו כ"ח וד' טפחים על כ"ח וד' טפחים אלא שהוא לא מנה הטפחים לפי שהם פחות מאמה וכיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה וזה המאמר קיים וכבר הפלגנו בבאור מדות המזבח כפי מה שעלה בידינו מדברי המשנה והתלמוד ותוספתא והנה אנו מתחילין לגמור המאמר בו: ב אחר שביארנו שהיסוד סובב בד' רוחות כמו שהקדמנו חזרו וחתכו אותו מב' לדדין עד שיהא סיבוב היסוד למזבח בלורה זו (מ) ומן הלורה הואת יתבאר לך מה שוכר כאן ויתבאר לך שקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד וכבר נתבחר בה' מזבחים ששירי דמים כולם יש מהם שנשפכין על יסוד מערבי ויש מהם שנשפכים על יסוד דרומי לפיכך נתן הב' נקבים בקרן מערבית דרומית דן מן היסוד כמו שביארנו בלורה זו ודע שהסובב נהרא סובב לפי שהוא סובב המובח בד׳ רוחות גמורות בהיפך היסוד: ג כבר זכרנו פעמים ששיתין נקראים הנקבים שנגרר מהם יינות נסכים והם מתקבלין ג"כ במקום אחד תחת הארץ יקרא שית. וכבש הוא המעלה שעולים עליו למזבח לפי שאין בו מעלות שנא׳ לא מעלה במעלות על מזבחי אבל יורד ומתמעט ועולין בו כדרך שעולין בהר ולורתו

ל) זכחים סב:, כ) [ענין זהבזבחים נט.], ג) [עירובין ב.], ר) וארבעים ורחבו עשרים. ה) עירובין ג., ו) ל"ל ארו. יעב"ך, ז) [כתבו תוס' גיטין ז. ד"ה עטרות וכו' בשם הגאונים פי' כעין כיפות מוחהנות שעושין בחלונות], ח) תמיד כנו. [חולין ל:] ט) נ"א לאחר, י) נ"א בארך,

תורה אור השלם

פי' הרא"ש ב היו שני נקבים. בתוך היסוד עד הרצפה שהדמיו הניתנין על יסוד המערבי ו . שירי הדמים הפנימים ועל יסוד דרומי הז שירי דמים החיצונים ודרך הנקבים יורדים על הרצפה והולכין . לאמת המים העוברת בעזרה ויוצאין לנחל קדרון והדם רבה על המים ונעשית זבל ונמכר לגננים לזבל: ג ומבעת היתה קבועה. בטבלה שבה מגביהין את הטבלה: ויורדין לשיתין ומנקין אותן. מיין של נסכים שנקרש בהן כדאיתא בפ׳ לולב וערבה [דף מט.] אחת לע' שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין [משם] יין קרוש ולית ליה להאי תנא רדין עד התהום דשיתין יורדין עד התהום ופליגי תנאי ^(†) בפ׳ בתרא דסוכה: כבש היה בדרומו ו סוכוז: כבש היה בחדמו של מזבח. שיעלו עליו למזבח דכתיב אל פני המזבח ומהום שעלו עליו הרוי פנים יכתיב ירך המזבח צפונה ומדירך בצפון פנים בדרום: ורבובה היתה במערבו. של כבש פי׳ חלון היתה במערבו של כבש ורבובה היתה נקראת ששם היו נותניז נקראת ששם דרו נחונין פסולי חטאת העוף שתעובר צורתו ותצא לבית השריפה ובפ׳ כל שעה [דף לד.] פליגי ובפ כל שנוז (וף לדון פליגי בה ר' יוחנן אמר פסול טומאה ורשב"ל אמר פסול הגוף וחטאת העוף היתה נעשית בקרן מערבית דרומית ולכך היתה רבובה באותו הקרן: ד מבקעת בית הכרם. שם מקום שנא׳ הכרם. שם מקום שנא׳ [ירמיה ו] ועל בית הכרם שאו משאת ומוצאין שם אבנים חלקות: בקרדומות עץ: מן הבתולה. קרקע בתולה דידוע שלא קיקב בתירו לייה כלה היה בה ברזל: שהברזל פוסל בנגיעה. דכתיב [דברים כז] לא תניף עליהם ן ברים כון לא דוביף עליהם ברזל משמע בנגיע׳ בעלמא: ובפגימה בכל דבר. אף בלא ברזל דאבנים שלימות כתיב ופגימת המזבח כמה [כדי] שתחגור בה צפורן ודוקא באבנים אבל בסיד המזבח איכא מ״ד טפח ואיכא מ״ד איכא מ״ד טפח ואיכא מ״ד כזית [חולין דף יח.]: היא פסולה כו'. ומסלקים אותה ומניחים אחרת במקומה ולא נפסל המזבח בכך ודריש לה במכילתין [סוף פ' יתרו] לא תבנה אתהן גזית אין גזית אלא גזוזית שהונף עליהם ברזל ר' נתז אומר הרי שבנה בו כ' אבנים גזוזות שהניף עליהם ברזל שומע אני יהא דומה לצורה שקורין בעלי הנדסא ובלשון ערבי אלמנשור בשוה והיה אורך שיפועו ל"ב אמה ואורך משיכת שטחו בארץ ל" המזבח פסול וכולוו ת"ל לא

1. ואלה מדות המזבח ָּבְאַמּוֹת אַמָּה הָאַמָּה וְטַבָּח וְחֵיק הָאַמָּה וְאַמָּה רֹחַב וְחֵיק הָאַמָּה רִחַב וּגְבוּלְה אֶל שְׁפְתָה סְבִּיב זֶרֶת הָאָחָד וְזָה גַּב הַמִּוְבָּחַ: יחזקאל מג יג 2. והעטרת תהיה לחלם 2: זְּלְשָּׁטְּוֹז וּ וּמִוְטֶּוֹז לְנֵזּלֶם וּלְטוֹבִיָּה וְלִידַעְיָה וּלְטוֹבְיָּה צְפַנְיָה לְזִכְּרוֹן בְּהֵיכַל זכריה ו יד

בינונית והיא בת ו' טפחים וכבר זכרנו בפי"א ממנחות שאמות מזבח הזהב וקרן המזבח והסובב והיסוד היא באמה ה׳ טפחים ושאר אמות המזבח

האלו מראים לורתו בנפש ואין לורך לציירו בחושים עם כל זה אני מציירו כמו שייעדתי להוסיף ביאור. וזה הוא לורת המובח (ח). ועתה אשוב לדקדק במדותיו כבר אמרו שכל

לגמרי תחשבו אותו בעזרה לדרום המובח ויהיה המרחק שמחזיק העורה מלפון לדרום ל' אמה וממזרח למערב י"ו אמה ואם תמשוך חוט מקלתו הסמוך לקרקע עד ראשו שאלל קרנות המזבח יהיה ל"ב ואני הרביתי לדבר ב א ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוממין דקין שהדמים הניתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יוִרדין בהן האמות המכרות במשנה היא אמה ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון:

למערבו. ר"ל מערב הכבש היתה עלמה גומא שמשליכין בה בכבש פסולי חטאת העוף אמר בתוספתא דובחים חלון היתה שם במערבה של כבש אמה על אמה ורבובה היתה נקראת ששם זורקין פסולי חטאת הן[העוף] עד שתעובר לורתם ויולא לבית השריפה: ד לפי שזכר שהיו מנגבים אותו במפה אמר שהטעם שמחמתו אסור להחליקו בכלי החליקה והיא רדידה של ברזל שמחלקין בה

הואת הגדולה ואמר שהברול וכוי:

כבר ביארנו במסכת תמיד שאלו

הטצעות הן שעשה יוחנן כ"ג קבועות

שחיטה ואונקליות המולגות ושולחנות של

שיש. היו שם והם ח' וידוע מתוך [מה]

שהקדמנו בסדר זה שכל קרבנות הליבור

קדשי קדשים שחיטתן בלפון ולפיכך קבועות

הטבעות בלפון וכן בית המטבחים:

ל אלו הי"ב מעלות. כבר ניירנו אותם

ודברנו עליהם במקומותם. אחר כך אמר

שכותל האולם היה בנוי כסדר הזה והוא

שאמה א' מגובה הכותל לארכו היה

חלק ושוה כשאר הכתלים אח"כ בנין בולט

מהכותל כגון כלולרה גבהו ג' אמות אח"כ

מרחיק אמה ג"כ ויולא בנין והוא הנקרא

רובד וכן כל בנינו אמה ורובד שלש וכאילו

הוא אומר אמה כותל ורובד שלש מרחיק

אמה בכותל ורובד שלש עד שהיו אלו

בולטין כלולרות וכלולרה העליונה היתה

בו ד' אמות וכן היה סובב ההיכל כמו

שיתבאר בפרק זה לפיכך היתה לורת

הכותל כן (יא): ז מלתרא. הקורא

המפותחת שבה חופרין לורות ודמיונות

והוא שקורין לה הבנאים בלשון ערבי

מקרני"ן ואומר במערב מקרבין וכבר

זכרנו זה בעירובין וחכמים קורין אותה

מלתרא והקבוך בלשון המשנה מלתראות.

ומילת. הוא שם למין הקורות שבהן היה

הפיתוח הזה או שם לבניין ההוא הנקרא

מקרבין ואמר עוד שהמערכה של אבנים

היתה בין כל מלתרא ומלתרא ואע"פ שכל

אחת עודפת י באורך כמו שאלייר עכשיו

היתה גם כן כל אחת יוצאת על האחרת ולא

היו כולם בשטח אחד עד שהם מגיעות

2"コ

עליו יותר מן הראוי. אמרו בתלמוד ב׳

כבשים הטנים יולאין מו הכבש שבהו

פונים ליסוד ולסובב מובדלין מן המזבח

כמלא נימא. ומ"ש ורבובה היתה

אמה ורוחבו י"ו אמה כמו שזכרנו וזו היא לורתה (י) וכשתרלה לליירו בשכלך

גירסת הערוך בערך פגם: ב] גובהו ארבעים ורחבו . עשרים עירובין דף ב ע״א: גז באמות אמה אמה וטפח אמרו (בי"ג) [בבא מציעא] מתוספתא דכלים שיהא: דו דרומית אמה מז: חטאת העוף עד: ו] על מת וכבר ועל תיבת הבנאין הכותלין ונקראת כפים מיראה שמא יגע הברזל באבני המזבח ואח"כ תיבת וכבו ... לטלטלה גרשם עליהם קו לאוי למ״ד ראוי הגיד הרחקת השם יתברך לו ההרחקה להורות כי לפ״ד ראוי למחקו: ז] שני מתמיד תיבת ממדות נמחק: בקרקע לאסור בהם רגלי הבהמה בשעת

פי' הרא"ש (המשך) ורחיצת קרביים ובני מעיים: ועליהן ח' עמודי ננסים. משנה זו פרשתי בתמיד פרק ולמובח משוד כלפי דרום. רכובון בכון בלכ דדום. בפ׳ קדשי קדשים [נט.] מוקי לה כר׳ יוסי הגלילי דאמר כולו מזבח בצפון קאי והיה המזבח 3) כולו כנגד חצי קדשי קדשים [נח:] ר' יוסי

המזבח): משוד כלפי דרום. ולא היה יכול לתתו בין המזבח והאולם דתניא בפ׳ קי שיקי. הגלילי אומר מתוך . [שמות מ] ונתת את הכיור ביז אהל מועד וגו' ואת מזכח בין אחל מועד דגו דאת מובח העולה וגו' מזבח בפתח אהל מועד ולא כיור בפתח אהל מועד היכן היה נתנו בין האולם ולמזכח משור [קימעא] כלפי הדרום מיד שכלה המזבח נתז את הכיור שכלה המובה נון את הכיח ותראה קצת כעומד בין האולם ולמזבח ופריך התם ולוקמיה מכותל . ולצפון בבין האולם ולמזבר ומשני אמר קרא צפונה ימשני אמו קרא בפונה שיהא צפון פנוי ג) מכולם: רי״ב מעלו׳ היו שם גרסי״. וכן מוכח פ״ק דיומא [דף טז.] דקא חשיב מנין אמות שעל מעלות הר הבית ואי גרסי' י"ג מעלות לא היה החשבון מכוון: ה"ג רום מעלה חצי אמה ושלחה אמה. ול"ג ושלחה חצי אמה דא״כ לא היו מעלות האולם משונות ממעלות שבהר הבית ואנן תנן לעיל בפ״ב כל המעלות שהיו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה חוץ משל אולם ומיהו לא תקשה כולי האי מחצי אמה: ה"ג אמה אמה ורוכד ג' אמה אמה ורוכד ג' ווזבו ג אמה אמה ווזבו ג העליונה אמה אמה ורובד ארבעה ור' יהודה אומר

בפתח האולם כמין דבר בולטת כמו שהוא מפורסם בבנינים הגדולים וזו היא הלורה (יב): ח כדי שלא יבעט. פירוש כדי שלא יטה הכותל באמצע לרוב גובהו. ולפיכך עשו משענות נמשכין מן כותל האולם עד כותל ההיכל שישעו כל אחד משתיהו על חבירו. ועשו לורת גפן של זהב על פתחו של היכל. להתברך כגפן לפי שכנסת ישראל נמשלה לגפן כמו שהוא מפורסם בכתוב העליונה אמה אמה ורובד וכל מתנדב זהב להיכל ר"ל להוליא חמש וה״פ כי בא לפרש כ״ו הזהב בעלמו בתפארת ההיכל לפי שהיה אמות שבין האולם ולמזבח כולה מלופה זהב עושה מאותו השיעור י"ב מעלות וה"ק באלו כשעלו המעלות לב׳ אמות שמתנדב דמות עלה או גרגיר או אשכול. דהיינו ארבעה מעלות דבכל ותולין אותו שמה. ומה שאומר שלש מאות מעלה יש לה גובה חצי אמה כהנים. הוא דרך גוומא אבל ר"ל בזה היו מתקבלים עליה רבים ון וכבר עלה אמות חלקה בלא מעלות הרי בהן מה שהיה לריך לכהנים רבים ז׳ אמות בשטח הקרקע ד׳ אמות ששלוח׳ ד׳ מעלות וג׳ אמות רובד ועוד אמה אמה ורובד ג' הרי י"ד אמות

לטלטלה חו היא שדברו בה לשון הבאי מכלל השלשה דברים כמו שאמרנו בפ׳ שני זן ממדות: הדרן עלך הבוזבח

ארבע עד פתח האולם והם ח' אמות הרי כ"ב אמות שבין האולם ולמזבח ר' יהודה אומר העליונה אמה אמה ורובד וצ"י דשאר רובדים לר׳ יהודה לא היה בא׳ מהן אלא רובד שתים דאי לאו הכי הוי כ״ג אמות בין האולם ולמזבח ואין לומר דאה״נ ים הירוב של החדה דבין האולם ולמובח כ"ג אמות דהא בפ"ק דיומא [שם] דחוק לאוקמיה מתניתין דימדות כרי יחודה ואי בין דס"ל לרי יהודה דבין האולם ולמובח כ"ג אמות דהא בפ"ק דיומא [שם] דחוק לאוקמיה מתניתין דימדות כרי יחודה ואי בין האולם ולמזבח כ"ג אמות היכי אתיא כוותיה הא תנן לקמן [פ"ה מ"א] דכל העורה היתה אורך קפ"ז וקחשיב בין האולם ולמזבח כ"ב אמה וקשה לי לפי זה אמאי קאמר אמה אמה ה"ל למימר שתי אמות ויש גורסי' רום מעלה חצי אמה ושלחה הדיבור כ ביומרה. חצי אמה אמה אמה ורובד ג' אמה אמה ורובד ג' העליונה אמה אמה ורובד ד' וה"פ לכל אמה ואמה שמגביה הקרקע עושה רובד ג' אמה למעל' הראשונה היה גובה חצי אמה ולמעלה השניה רובד ג' אמות הרי לב' מעלות ג' אמו' בשטח הקרקע לד' מעלות ו' מעלות לח' מעלות י"ד מעלות עוד שתי מעלות ג' אמות וחצי הרי י"ז אמות וחצי ולכ' מעלות אחרונות ד' אמות ת הידור השלחור בל הידור לבלחות כור שנה מצלחות את החורות בידור את החורות הידור האת החורות הידור האת החורות האת ה וחצי כי היד הרובד די הידי כי אמות שביך האולם ולמובה ולא ה״ל למימר העליונה אמה אמה אלא העליונה אמה ורובד אלא אגב שיטפא אחריני תניי: **ז וחמש אמלתראות של מילא.** עץ שגדלים עליה עפצים וגם הוא נקרא ארז דכמה מיני ארוים פסולות ושאר כל המזבח כשר: מלבנים אותו פעמים בשנה. שסדין אותו בסיד וא״ת והא קא מוסיף אבנין וכתיב [ד״ה א כח] הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ואין לומד דבדבר מועט כזה לא מיקרי מוסיף אבנין דהא אמרינן בפ' כיסוי הדם [דף פג]. קדקשים פטורין מכיסוי דהיכי ליעבד למיתב עפר כו' קא מוסיף אבנין אלמא אפי' מיעוט שייך ביה תוספת בנין וי"ל שהמזבח יכול להיות גדול עד ששים כדאמרינן בפ' קדשי קדשים [דף סב.] וההיא דפ' כיסוי הדם ה"ק על כרחך קדשים לא בעי כיסוי דאם הוסיפו על המזבח ועשאו של ס' אמה א"א להוסיף עליו א"נ היו מקלפין מן הסיד הישן: ורבי סבר דבכל ע"ש היו מלבנין אותו. ולא בסיד אלא במפה מדיחין אותו: ו**לא חיו בדין אותו בכפים. (**של סיד) אתאן לח"ק: **כף בדול.** הוא כלי אומנות שטחין בו את הכותל אלא בכף של עץ היו סדין אותו: **ק וטבעות היו לצפונו של מובח.** דרוב קדשים שחיטתן בצפון ולא היתה הטבעת עגולה אלא כמין חצי טבעת וראשו אחד מחובר ברצפה ועולה ויורד במקום חבורה ונותן צואר הבהמה בטבעת ותוחב ראש בערת האה כלין דוב טבנו זו אם זה מחוב מדבר ברצפות ופנות ידים בשקם ובדור זהות ביותר ההברבות החובר האם הטבעת בלקע: ו" סדרים. האצל זה מפגר למורה ובכל לסדר זי די מצפון לדרום טבעת אי לכל משמר ומשמר לכ"ד משמרות: ו"א ד' סדרים. ובכל סדר ז' טבעות: שעליהן שוחשים את הקדשים. כולם על ידן: בית המטבחים. מקום שחיטה והפשט ונתוח